

Xogo tradicional e perspectiva de xénero: decálogo

Ilustración cedida por Tessa Impresa.

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN

PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 71-73

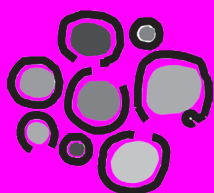
Cristina López Villar

cristina.lopezv@udc.gal

Manuela Vázquez Coto

manuela.vazquez.coto@udc.gal

Universidade da Coruña

Patrimonio Lúdico Galego

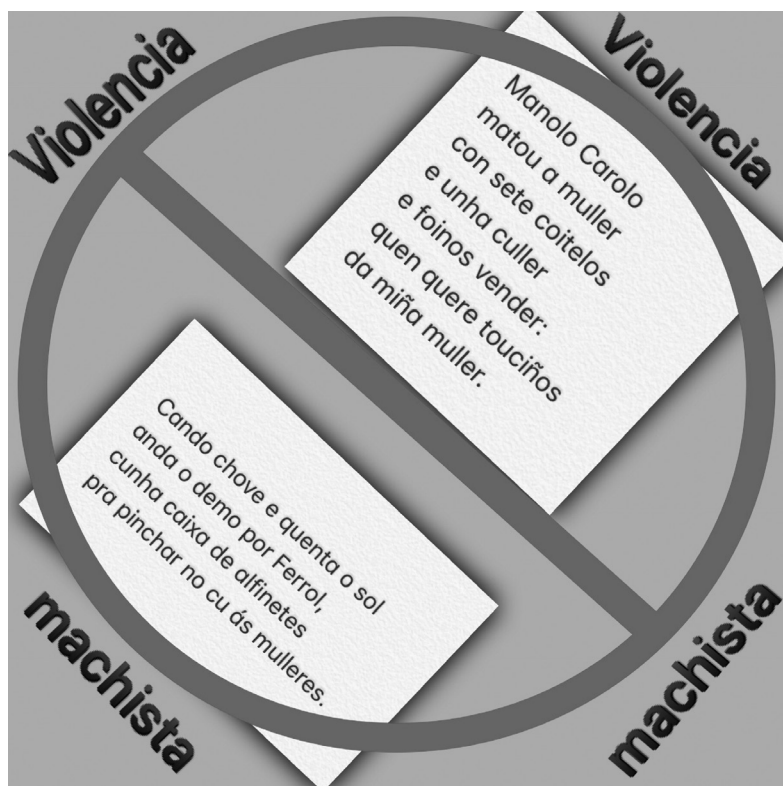
A pesar de que a sociedade na que vivimos evolucionou co paso dos anos, somos conscientes de que aínda queda moito camiño por percorrer ata acadar a verdadeira equidade entre os seres humanos.

Unha mostra disto é a lexislación existente en materia de igualdade e a convención sobre os dereitos do neno^[1] (e a nena? Mellor sería o termo "infancia", xa que inclúe todo ser infantil), que destaca o dereito a xogar. Non obstante, cremos que é necesario engadir a isto o dereito a xogar libre de violencias machistas. É preciso tomar conciencia de que ditas violencias están presentes en moitas esferas da sociedade e que, en moitos casos, son tan sutís ou están tan normalizadas que as aceptamos como algo normal.

Que xogar sexa un dereito da infancia non o garante. E moito menos asegura que se faga respectando os intereses individuais e persoais de cada crianza. Por iso é tan importante que, tanto na educación formal como na informal, e nesta última concretamente a través dos ámbitos da recreación e do lecer, se faga fincapé na escolla e no desenvolvemento de xogos e enredos tradicionais que fomenten valores equitativos e eviten o sexismo e a desigualdade de xénero.

Os xogos non levan inscritos no seu ADN (nas súas regras) quen os pode practicar e quen non. Non hai xogos nin xoguete incompatibles, todos son importantes e con cada un deles adquirimos novas capacidades, destrezas e habilidades. É responsabilidade do profesorado, dentro dos centros educativos, e do monitorado, nas actividades extraescolares, non clasificar as prácticas lúdicas como masculinas ou femininas para evitar dita segregación. Tamén é a nosa responsabilidade ofrecer

[1] Pódese consultar a través desta páxina web: www.unicef.es/publicacion/convenccion-sobre-los-derechos-del-nino

por igual, a toda a comunidade coa que traballemos, a oportunidade de vivenciar todos os xogos que estean ao noso alcance para que cada quen poida escoller libremente e sen prexuízos. Incluso é responsabilidade nosa impedir que por ser home ou neno deban inclinarse por xogos máis competitivos ou de forza e por ser nena ou muller o máis axeitado sexan xogos onde prevaleza a delicadeza, a coordinación ou o equilibrio. Só así, a través dunha ensinanza feminista, inclusiva e equitativa conseguiremos crear unha sociedade máis libre e respectuosa.

Por iso, presentamos este decálogo, redactado na primavera de 2019 despois de asistirmos a un encontro internacional sobre xogos tradicionais en Aranda de Duero. A súa pretensión é servir de *guía para reflexionar e construír un entorno lúdico, promovendo os xogos tradicionais, libres de estereotipos sexistas para evitar que se perpetúen as desigualdades que a sociedade reproduce constantemente.*

Certo é que se abandonamos a práctica dos xogos tradicionais camiñamos cara a extinción da cultura patrimonial inmaterial, pero se a mantemos perpetuando conductas machistas, alimentamos cada vez máis as sociedades patriarais.

Xogar é un dereito e coa igualdade non se xoga.

DECÁLOGO

1. Fálalles sempre ás nenas e aos nenos en feminino e masculino. O que non se nomea, non existe. É importante que as nenas se sintan incluídas nos xogos. Usa unha linguaxe inclusiva e integradora.

2. Non establezas diferenzas de distancias, manipulación de obxectos de diferentes tamaños, pesos ou habilidades entre nenos e nenas. A segrega-

xotramu
IX Festa de xogos tradicionais

3 xuño 2017
Muimenta
Recinto feiral Manuel Vila

10.30 h. / 11.00 h.
· Apertura do recinto
11.00 h.
· Xogos tradicionais infantís
· Campionato de bolos
12.30 h.
· Ernesto Ezpeleta: demostración tallas de madeira con motoserra e corte de coche con brosa

14.00 h.
· Xantar (reservas 982 528 017)
A partir das 15.30 h.
· Aberto da Billarda Filloa 2017 (inscricións no recinto feiral)
· Competición de xogos tradicionais aberta ao público
· Aizkolari: demostración corte de tronco de 3 m. de diámetro, tronco de 1,50 m. cunha man...

Deseño: Paula Francos

Ilustración cedida por Paula Francos.

ción que existe no deporte non se debe de trasladar aos xogos. É un modelo sexista.

3. Non hai xoguetes, nin habilidades, nin obxectos para nenas ou nenos. Evita os que transmiten esta idea. As crianzas aprenden xogando.

4. É importante evitar as agrupacións por sexo, utiliza os agrupamentos como estratexia. A vivir en igualdade apréndese a través dunha convivencia sa e segura.

5. Utiliza cantigas, refráns ou rextrosos que non sexan sexistas

nin recollan frases machistas. O patrimonio lúdico é tan rico que non é necesario usar aquelas que son formas de violencia simbólica contra as mulleres.

6. Fai visibles os xogos propios de mulleres para contrarrestar a invisibilidade histórica dos mesmos.

7. Utiliza as mozas como exemplo en xogos considerados tradicionalmente de mozos, e aos mozos en xogos tradicionalmente de mozas. Isto permitirá difundir a equidade nas prácticas lúdicas.

8. Asigna roles de liderado ás mozas en actividades como organizar un grupo, explicar xogos de forza ou habilidades relacionadas tradicionalmente con oficios masculinos, transportar material pesado ou semellantes, para romper cos estereotipos de xénero.

9. Asigna roles de liderado aos mozos en actividades relacionadas cos cuidados, explicar xogos de ritmo e habilidades relacionadas tradicionalmente con oficios femininos ou semellantes, para eliminar os estereotipos de xénero.

10. Cando uses carteis, paneis ou imaxes dos xogos, repara en que exista equidade na representación de nenas e nenos. E que estas imaxes non estean estereotipadas.

Os xogos cun enfoque libre de sexismo permiten un desenvolvemento e unha convivencia sa, respectando tanto a diversidade como a individualidade. ■